

VIZUĀLĀ MĀKSLA

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs

Atbildīgā par izdevumu Ilze Kadiķe

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	3
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	4
Mācību saturs.....	5
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	6
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	35
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	37
Mācību līdzekļi.....	37
Mācību metodes.....	38

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Vizuālā māksla” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 25. pielikumam “Vizuālā māksla. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķi un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums. Mācību saturs strukturēts trijās daļās: “Mākslas – kultūras sastāvdaļa”, “Mākslas valoda” un “Radošā darbība”.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģs var tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

“Vizuālā māksla” kopā ar mācību priekšmetiem “Literatūra” un “Mūzika” veido jomu “Māksla”, un to apguve vispārējā vidējā izglītībā atbilst UNESCO Vispārējās deklarācijas par kultūru daudzveidību (2001) pamatnostādņem un veido praktisko bāzi mācību priekšmeta “Kulturoloģija” apguvei vidusskolā. Mūsdienu izglītības attīstības politika aktualizē izglītojamā vērtību veidošanās procesu, Latvijas un pasaules kultūras mantojuma apzināšanu, radošās darbības pilnveidošanu, izpratni par estētisku un sakārtotu vidi.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Sekmēt izglītojamā emocionālo, radošo un intelektuālo spēju attīstību, izpratni par vizuālās mākslas daudzveidību, ieinteresētību Latvijas un pasaules vizuālās mākslas izzināšanā un radošā darbībā.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Sekmēt interesi par vizuālās mākslas norisēm Latvijā un pasaulē, izpratni par vizuālās mākslas vēsturiski stilistisko attīstību un vērtībām.

Sekmēt izpratni par izteiksmes līdzekļu nozīmi mākslas darba saturā un iepazīt vizuālās mākslas daudzveidību.

Sekmēt mākslas un kultūrvides izpratni, pilnveidot izglītojamā radošās darbības pieredzi.

Mācību saturs

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10.–12. klase
Māksla – kultūras sastāvdaļa	<p>Vizuālās mākslas vēsturiski stilistiskā attīstība</p> <p>Latvijas un pasaules vizuālās mākslas mantojums</p>	<p>Mākslas darbs – informācijas nesējs. Vizuālās mākslas process un mijiedarbība. Stili un virzieni Eiropas mākslā.</p> <p>Vizuālās mākslas funkcijas sabiedrībā un kultūrā. Mākslinieka vieta mākslas un sabiedrības norisēs. Tradicionālais un modernais mākslā.</p> <p>Nacionālais un internacionālais mākslā. Kultūridentitāte. Latvijas mākslas vērtības Eiropas kontekstā. Garīgās un materiālās vērtības vizuālajā mākslā. Vērtību saglabāšanas nozīme. Muzeji un kolekcijas.</p>
Mākslas valoda	<p>Mākslas darba ideja, vēstījums un tēls</p> <p>Kompozīcija un izteiksmes līdzekļi kā mākslas darba satura izteicēji</p>	<p>Mākslas darba tapšana un mākslas tēls. Mākslinieciskie izteiksmes līdzekļi – idejas izteicēji plaknē, telpā, laikā. Tehnikas un materiāli.</p> <p>Mākslas veidi, tehnikas un to attīstība. Grafikas veidi un tehnikas. Glezniecības veidi, žanri un tehnikas. Tēlniecības veidi un materiāli. Lietišķās mākslas un dizaina veidi un tehnikas. Mākslas fotogrāfijas veidi. Mākslas procesuālās formas veidi. Arhitektūras stili.</p>
Radošā darbība	<p>Radošo spēju attīstība</p> <p>Vērtību izzināšana un attieksmju veidošana</p>	<p>Kultūrvides uztvere, analīze un interpretācija vizuāli, runā un rakstos. Informācijas izvēle, apstrāde izmantošana. Daudzveidīgu māksliniecisķās darbības veidu apguve. Radoša pašizpaušme.</p>

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.
Ieteicamajos literatūras un mākslas piemēros norādīti tikai Latvijā izdotie avoti.
Apgūstamo tēmu secību noteiktai klasei sakārto pedagogs atbilstoši vispārējās vidējās izglītības programmai.

1. Kas ir māksla (17% no kopējā mācību stundu skaita)

1.1. Mākslas darbs un autors

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Izprot, ka mākslas darbs ir saistīts ar laiku un vietu, kurā dzīvo tā autors.</p> <p>Raksturo mākslas darbu satura saistību ar laiku un vietu konkrētu autoru darbos.</p> <p>Gūst ierosmi meklēt informāciju par iepazītajiem mākslas darbiem un autoriem.</p>	<p>Pēta attiecības starp mākslinieku un attēloto objektu atšķirīgos mākslas piemēros.</p> <p>Salīdzina mākslas piemērus, kuri parāda atšķirīgu mākslinieka pieeju tēmas izvēlē.</p>	<p>Iepazīst veidus, kā skatīties, ko ieraudzīt un attēlot kultūrvīdē.</p> <p>Izvēlas tēmu, kura atspoguļo tagadnes brīdi laikā un telpā.</p> <p>Vizuāli interpretē tēmu, mērķtiecīgi izvēloties distanci un tēlus, prezentē darba ideju.</p>
<p>Iepazīst mākslas dažādas funkcijas – mākslas darbs kā garīga izpausme, pasūtījums, rituāls, komunikācija –, apskatot konkrētus piemērus.</p> <p>Izprot, ka mākslas dažādās izpausmes var pastāvēt vienlaicīgi.</p> <p>Izprot kanona nozīmi mākslā.</p> <p>Zina, kas ir profesionālisms mākslā un profesionāla māksla.</p> <p>Zina mākslas darba autora un radošā darba aizsardzības nosacījumus un likumus.</p>	<p>Izprot mākslas darba tapšanas procesu.</p> <p>Iepazīst mākslas darba uzbūves vispārpieņemtos kanonus dažādu kultūru mākslas piemēros.</p>	<p>Izvēlas vienu mākslas (vai par mākslu) tēmu un praktiski to pēta.</p> <p>Noskaidro laikabiedru (mākslinieka laikabiedru un mūsdienu sabiedrības) attieksmi pret to.</p> <p>Izdara secinājumus par pētīto tēmu.</p> <p><i>Gūst ierosmi interesēties par mākslas aktualitātēm.</i></p>

Ieteicamie mākslas piemēri

Vizuālā māksla primitīvo tautu kultūrā (Austrālijas aborigēnu māksla), antīkajā mākslā (Grieķija, Roma), renesanses mākslā (L. da Vinči, A. Dīrers), 17. gadsimta Holandē (Rembrants van Reins), 21. gadsimta Latvijas (A. Vītoliņš, S. Vasiļjeva, A. Bikše) un Eiropas mākslā (D. Hērsts, K. Boltanskis).

Ieteicamie literatūras avoti

- Blūma, D. *Mazā mākslas vēstures terminu vārdnīca*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Boriss Bērziņš*: albums. / Sast. L. Slava. – Rīga: Neputns, 2003.
- Bremša, L., Brasliņa, A., Bruģis, D., Pelše, S., Pujāte, I. *Latvijas mākslas vēsture*. – Rīga: Pētergailis, 2003.
- Buholca, E. *Leonardo da Vinči: dzīve un darbi*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006.
- Cielava, S. *Vispārējā mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
- Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
- Grēmlinga, A. *Mikelandželo Buonarroti: dzīve un darbi*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006.
- Jurjāne, A. *Gleznošana*. – Rīga: Neputns, 2002.
- Jurjāne, A. *Kompozīcija*. – Rīga: Neputns, 2005.
- Kamings, R. *Lielle meistari: Piecdesmit gleznotāju dzīvesstāsti viņu daiļrades spoguļi*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Lamberga, D. *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā*. – Rīga: Neputns, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Darbnīcu noslēpumi*. – Rīga: Jumava, 2005.
- Latvijas māksla. 20. gadsimts*. – Rīga: Neputns, 2002.
- Okonovs, O. *3 x īsi par māksliniekiem*. [DVD] – Rīga: Neputns, 2007.
- Pelše, S. *Latvijas mākslas teorija*. – Rīga: LMA Mākslas vēstures institūts, 2007.
- Robežu pārkāpšana. Mākslu sintēze un paralēles. 80. gadi*: konferences rakstu krājums. – Rīga: Laikmetīgās Mākslas centrs, 2006.
- Slava, L. *Dieva buča: Boriss Bērziņš. Kritika un interpretācija*. – Rīga: Jumava, 2000.
- Voldemārs Matvejs. Raksti. Darbu katalogs. Sarakste*. / Sast. I. Bužinska. – Rīga: Neputns, 2002.

1.2. Mākslas darbs un skatītājs

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Izprot, ka mākslas darbs ietver daudzveidīgu informāciju.</p> <p>Izprot skatītāja individualitātes, pieredzes, zināšanu un vides nozīmi mākslas darba izpratnē.</p> <p>Apspriež mākslinieka un skatītāja attiecību modeļus, apskatot raksturīgus piemērus Latvijas un pasaules mākslas vēsturē.</p>	<p>Analizē mākslas darba saturu, raksturojot mākslinieciskos izteiksmes līdzekļus un nosaukumu.</p> <p>Izprot, ka mākslas darba nosaukums ir viens no nosacījumiem skatītāja mākslas darba satura uztverei.</p> <p>Raksturo mākslas manifesta rašanās priekšnosacījumus.</p>	<p>Izvēlas mākslas darbu pēc noteikta kritērija, pamato izvēli.</p> <p>Iegūst papildu informāciju par izvēlēto mākslas piemēru – tā autoru, laiku, vietu, kad un kā mākslas darbs tapis.</p> <p>Interpretē izpētīto mākslas darbu izvēlētajā tehnikā.</p> <p><i>Gūst ierosmi apzināt vizuālās mākslas vidi kā iespēju sevis pilnveidei.</i></p> <p><i>Raksturo savu attieksmi pret mākslas darbu.</i></p>

Ieteicamie mākslas piemēri

Vizuālā māksla 18. gadsimtā (J. K. Broce), 19. gadsimtā (pirmā impresionisma izstāde, V. van Goga zīmējumi par Japānas tēmu) 20. gadsimtā (S. Dalī, M. Rotko, H. Miro, M. Dišamps, F. Pikabija), nacionālais romantisms, socreālisms un laikmetīgā māksla 20. gadsimta 80. gados Latvijā (Ā. Alksnis, R. Zariņš (“Kasparsoniāde”), A. Cīrulis, R. Pinnis, Dž. Skulme, M. Polis, O. Pētersons, I. Iltneris), 21. gadsimtā (K. Brekte, kolekcionārs M. Milluss).

Ieteicamie literatūras avoti

Bremša, L., Brasliņa, A., Bruģis, D., Pelše, S., Pujāte, I. *Latvijas mākslas vēsture*. – Rīga: Pētergailis, 2003.

Broce, J. K. *Zīmējumi un apraksti*. 1.–3. sēj. – Rīga: Zinātne, 1992.

Daba. Vide. Cilvēks: 1984.–2004. – Rīga: Latvijas Mākslinieku savienība, 2004.

Frida, R., Karasā, P., Markadē, I. *Glezniecības virzieni*: mākslas enciklopēdija. – Rīga: Jumava, 2002.

Glezniecība. Laikmeta liecinieki. 20. gadsimta 60., 70. un 80. gadi. – Rīga: Latvijas Mākslinieku savienība, 2002.

Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.

Kačalova, T., Pētersons, R. *Mākslas vēstures pamati*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kamings, R. *Lielie meistari: Piecdesmit gleznotāju dzīvesstāsti viņu daiļrades spogulī*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.

- Karola-Krause, A. *Glezniecības vēsture. No renesanses līdz mūsdienām.* – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2007.
- Kļaviņš, E. *Impresionisms.* – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Kļaviņš, E. *Postimpresionisms.* – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Lamberga, D. *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā.* – Rīga: Neputns, 2004.
- Pelše, S. *Latvijas mākslas teorija.* – Rīga: LMA Mākslas vēstures institūts, 2007.
- Veijers, F. *Salvadors Dalī: dzīve un darbi.* – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006.

1.3. Tradicionālie tēlotājmākslas veidi un mākslas veidu sintēze

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Izprot tēlotājmākslas veidu izteiksmes līdzekļu dažādību. Pārzina vairākas glezniecības darba izpildījuma tehnikas.	Analizē tēlotājmākslas darbu, nosaka tā izpildījuma tehniku, žanru, stilu, kompozīcijas veidu.	Veic reprodukciju/mākslas darbu atlasī noteiktā tēlotājmākslas veidā (-os), pamato savu izvēli. Veido izvēlētā mākslas darba kopiju.
Iepazīst mākslas veidu sintēzes iemeslus un likumsakarības.	Formulē akadēmiskās un laikmetīgās mākslas pazīmes. Analizē konkrētu mākslas veidu sintēzes piemērus.	Veido objektu, eksperimentējot ar konkrētu materiālu, nosaka tā piederību atbilstošam mākslas veidam(-iem). Prezentē savu darbu.

Ieteicamie mākslas piemēri

Tēlotājmākslas žanri, izpildījuma tehnikas un kompozīcijas veidi antīkajā mākslā, viduslaikos, renesansē, barokā, klasicismā, romantismā, impresionismā, postimpresionismā, kubismā, fovismā, ekspresionismā pasaules un Latvijas mākslā (R. Raušenbergs, K. Oldenburgs, “Rīgas mākslinieku grupa”, P. Sidars, O. Feldbergs).

Ieteicamie literatūras avoti

- Bremša, L., Brasliņa, A., Bruģis, D., Pelše, S., Pujāte, I. *Latvijas mākslas vēsture*. – Rīga: Pētergailis, 2003.
Demakova, H. *Citas sarunas: raksti par mākslu un kultūru*. – Rīga: Vizuālās komunikācijas nodaļa, 2002.
Frida, R., Karasā, P., Markadē, I. *Mākslas enciklopēdija. Glezniecības virzieni*. – Rīga: Jumava, 2002.
Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
Kačalova, T., Pētersons, R. *Mākslas vēstures pamati*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kļaviņš, E. *Impresionisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kļaviņš, E. *Postimpresionisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kļaviņš, E. *Fovisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kļaviņš, E. *Kubisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.

- Lamberga, D. *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā*. – Rīga: Neputns, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
- Ojārs Feldbergs: *Akmens. Ainava*. / Sast. R. Čaupova. – Rīga: Neputns, 2007.
- Robežu pārkāpšana. Mākslu sintēze un paralēles. 80. gadi*: konferences rakstu krājums. – Rīga: Laikmetīgās Mākslas centrs, 2006.
- Vipers, B. *Mākslas likteņi un vērtības*. – Rīga: Multineo, 2005.
- Vītola, I. *19.–20. gadsimta. Modernisms mākslā: mākslas darbu reprodukcijas*. – Rīga: Latpoligrāfs, 2004.

2. Simboli un zīmes (19% no kopējā mācību stundu skaita)

2.1. Simbols, zīme un zīmols

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Salīdzina dažādu kultūru simbolus un zīmes.</p> <p>Saskata atšķirīgus nacionālo identitāti raksturojošus simbolus konkrētos mākslas piemēros.</p> <p><i>Gūst ierosmi pētīt dažādu kultūru zīmes un simbolus.</i></p>	<p>Saskata simbolus un zīmes kā vizuālās mākslas valodas sastāvdaļu un izteiksmes līdzekli.</p> <p>Raksturo, kas ir simbols, zīme un zīmols, to atšķirības, norādot konkrētus piemērus vizuālajā vidē.</p> <p>Raksturo zīmju un simbolu nozīmi latviešu etnogrāfijā un mūsdienu mākslā.</p> <p>Raksturo simbolus un zīmes arhitektūrā – celtnes plānojumu, siluetu konkrētos mākslas piemēros.</p> <p>Izprot zīmes un zīmola veidošanas nosacījumus reklāmā un komercdarbībā.</p>	<p>Vēro un saskata vizuālas zīmes un simbolus mākslā, dabā, pilsētvidē vai priekšmetiskajā vidē.</p> <p>Veido vizuālus pierakstus izvēlētajā tehnikā.</p> <p>Pēta konkrēta simbola vai zīmes vēsturisko kontekstu no kristietības aizsākumiem līdz mūsdienām. Veido izvēlēto zīmi materiālā.</p> <p><i>Gūst ierosmi interesei par zīmju, simbolu, zīmolu nozīmi kultūrvidē.</i></p>

Ieteicamie mākslas piemēri

Kristietības simboli (glezniecība, sakrālā arhitektūra), budisma simboli (budistu tempļi, mandala), islāma simboli (ornamentālais rotājums islāma arhitektūrā), Latviskās zīmes un simboli, etnogrāfiskie raksti tekstilijās (novadu tautas tērpi, Lielvārdes josta), senās svētvietas, zīmoli (“Coca-Cola”, “Laima”).

Ieteicamie literatūras avoti

Avotiņa, A. *Viduslaiki*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.

Brūsa-Mitforda, M. *Zīmes un simboli*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Celms, V. *Latvju raksti un zīmes*. – Rīga: Folkloras informācijas centrs, 2008.

Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.

Kamings, R. *Lielie meistari: Piecdesmit gleznotāju dzīvesstāsti viņu daiļrades spogulī*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.

Kļaviņa, L. *Jūlijs Straume: lietišķās mākslas meistars*. – Rīga: Zinātne, 2004.

- Kļaviņš, E. *Symbolisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Kraukle, D. *Latviešu rakstu zīmes*. – Rīga: Jumava, 2006.
- Kraukle, D. *Ornaments*. – Rīga: Zvaigzne, 1993.
- Kursīte, J. *Latviešu folklorā mītu spoguļi*. – Rīga: Zinātne, 1996.
- Latvju raksti*. 1.–3. sēj. – Rīga: Valstspapīru spiestuve, 1924.–1931.
- Lielā simbolu enciklopēdija*. – Rīga: Jumava, 2005.
- Mūrnieks, A. *Ieskats kultūras un reliģiju vēsturē. I. Aizvēsture. Austrumu civilizācijas*. – Rīga: RaKa, 1998.
- Novadniece, I. *Jūlijs Madernieks*. – Rīga: Zinātne, 1982.
- Olinss, V. *Par zīmolu*. – Rīga: Neputns, 2005.
- Ornaments Latvijā: materiāli mākslas vēsturei*. / Sast. E. Grosmane. – Rīga: Zinātne, 1994.
- Simboli: Herdera vārdnīca*. – Rīga: Pētergailis, 1994.

2.2. Krāsa, skaņa, kustība kā simbols

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Iepazīst mākslas veidu – glezniecība un literatūra, glezniecība un mūzika – mijiedarbību, apskatot konkrētus mākslas piemērus.</p> <p>Pēta simbolismu kā mākslas virzienu, tā rašanās nosacījumus.</p> <p><i>Gūst ierosmi meklēt simbolisma piemērus dažādos mākslas veidos.</i></p>	<p>Pēta krāsas, skaņas, kustības un vārda simbolisko nozīmi.</p> <p>Raksturo krāsu simboliku glezniecībā, analizējot konkrētus piemērus.</p> <p>Zina simbolismam raksturīgos izteiksmes līdzekļus.</p> <p>Salīdzina izteiksmes līdzekļus abstraktā ekspresionisma virziena glezniecības piemēros ar izteiksmes līdzekļiem dzejā.</p>	<p>Izvērtē konkrētu glezniecības piemēru atbilstību simbolismam.</p> <p>Vizualizē tekstu/mūziku kā izteiksmes līdzekli, izmantojot krāsu. Analizē savu radošo darbu.</p> <p><i>Ir ieinteresēts apskatīt simbolistu darbus muzejā.</i></p>
<p>Iepazīst abstrakto glezniecību, apskatot dažādus glezniecības piemērus un autorus.</p> <p>Iepazīst abstraktās glezniecības rašanās iemeslus.</p>	<p>Analizē nemateriālās pasaules – sajūtu, emociju, noskaņu – attēlojumu mākslā, apskatot konkrētus mākslas piemērus.</p> <p>Raksturo izteiksmes līdzekļus abstraktās mākslas piemēros.</p>	<p>Pēta izteiksmes līdzekļus konkrēta abstraktās glezniecības autora darbus.</p> <p>Veido radošo darbu par noteiktu tēmu, izmantojot abstraktai mākslai raksturīgus izteiksmes līdzekļus. Salīdzina ieceri un galarezultātu.</p>

Ieteicamie mākslas piemēri

Simboli glezniecībā (J. Rozentāls, V. Matvejs, M. Čurļonis, P. Gogēns, E. Munks), mūzikā (M. Čurļonis) un dzejā (E. Virza, F. Bārda).

20. gadsimta sākuma modernisma pārstāvji: K. Maļevičs, P. Mondrians, F. Stella, B. Nūmens, K. Nolands, V. Kandinskis, H. Hartungs, D. Polloks, V. de Kūnings, R. Mazervels, M. Rotko, I. Klains, B. Nūmens, H. Frankentēlere.

Ieteicamie literatūras avoti

Bīne, J. *Krāsu saskaņas mācība līdz ar apceri par glezniecības sakaru ar mūziku, dzeju un tēlniecību*. – Rīga: Zemnieka Domas, 1937.

Brūsa-Mitforda, M. *Zīmes un simboli*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

- Dambis, P. *20. gadsimta mūzikas vēsture: ceļi un krustceļi*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003.
- Frida, R., Karasā, P., Markadē, I. *Mākslas enciklopēdija. Glezniecības virzieni*. – Rīga: Jumava, 2002.
- Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
- Kamings, R. *Lielie meistari: Piecdesmit gleznotāju dzīvesstāsti viņu daiļrades spogulī*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Karola-Krause, A. *Glezniecības vēsture. No renesanses līdz mūsdienām*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2007.
- Kļaviņš, E. *Simbolisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Kraukle, D. *Latviešu rakstu zīmes*. – Rīga: Jumava, 2006.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
- Latvju raksti*. 1.–3. sēj. – Rīga: Valstspapīru spiestuva, 1924.–1931.
- Laube, E. *Krāsu un formu loģika*. – Rīga: Ekonomists, 1921.
- Lielā simbolu enciklopēdija*. – Rīga: Jumava, 2005.
- Mūrnieks, A. *Ieskats kultūras un reliģiju vēsturē. I. Aizvēsture. Austrumu civilizācijas*. – Rīga: RaKa, 1998.
- Olinss, V. *Par zīmolu*. – Rīga: Neputns, 2005.
- Simboli: Herdera vārdnīca*. – Rīga: Pētergailis, 1994.

2.3. Kultūras zīmes un vērtības

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Izvērtē kas veido katra cilvēka nacionālo un kultūras identitāti (valoda, dzīves telpa, kopīga mītiskā, vēsturiskā apziņa, kopīgi noteikta un apstiprināta simbolika).</p> <p>Iepazīst etnogrāfijas un nacionālās mākslas piemērus.</p> <p>Iepazīst latviešu profesionālās nacionālās mākslas izveidi, Latvijas mākslas procesu attīstība Eiropas mākslas vēstures kontekstā.</p> <p><i>Ir ieinteresēts iepazīt Latvijas profesionālo mākslu Latvijas Nacionālās mākslas muzeja ekspozīcijā un avotos.</i></p>	<p>Izprot, ka ideja un informācija var izpausties kā zīme, vizuāls simbols un tēls.</p>	<p>Salīdzina vienas tēmas attēlojumu dažādu mākslinieku darbos.</p> <p>Pēta dizaina piemērus, meklējot nacionālās mākslas iezīmes.</p> <p>Izvērtē pēc noteiktiem kritērijiem lietas/objektus/simbolus, kuriem ir īpaša nozīme un vērtība Latvijas tēla veidošanā.</p> <p>Izvēlas tēmu, kura saistīta ar Latvijas tēlu un pēta to. Vizuāli atspoguļo to savā radošajā darbā. Prezentē/izstāda izstādē savu radošo darbu/pētījumu.</p>

Ieteicamie mākslas piemēri

Kultūras un vizuālās zīmes Latvijā: jūgendstila arhitektūra Rīgā, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, Brīvības piemineklis, Brāļu kapu memoriālais ansamblis (K. Zāle), Dainu kalns Siguldā (I. Ranka), mākslinieku grupa “Rūķis”, “Rīgas mākslinieku grupa”, grafika (P. Upītis, M. Bišofs), mūzika (“Īļģi”, “Vilki”, “Pērkons”).

Ieteicamie literatūras avoti

- Apsītis, V. *Brāļu kapi*. – Rīga: Zinātne, 1995.
- Apsītis, V. *Brīvības piemineklis*. – Rīga: Zinātne, 1993.
- Apsītis, V. *Kārlis Zāle*: monogrāfija. – Rīga: Liesma, 1988.
- Bišofs, M. *My Latvia*. – Rīga: The Latvian Institute, 2004.
- Bremša, L., Brasliņa, A., Bruģis, D., Pelše, S., Pujāte, I. *Latvijas mākslas vēsture*. – Rīga: Pētergailis, 2003.
- Bule, A. *Latviešu sapnis*. – Rīga: Neputns, 2002.

- Grosa, S. *Pūķa motīvs un Rīgas jūgendstila dekoratīvā tēlniecība*. – Rīga: Mantojums, 2004.
- Janis Rozentāls*: reprodukciju albums. / Sast. I. Pujāte. – Rīga: Liesma, 1991.
- Jānis Valters*: reprodukciju albums. / Sast. K. Sūniņš, teksta autore M. Ivanovs. – Rīga: Liesma, 1978.
- Jūgendstils. Laiks un telpa*. / Sast. S. Grosa. – Rīga: Jumava, 1999.
- Kļaviņš, E. *Kubisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Koka Rīga*. – Rīga: Neputns, 2001.
- Krastiņš, J. *Rīgas arhitektūras stili*. – Rīga: Jumava, 2005.
- Krastiņš, J. *Rīgas jūgendstila ēkas: ceļvedis pa jūgendstila metropoles arhitektūru*. – Rīga: ADD Projekts, 2007.
- Kuplais, M. *Latvieša sēta*: enciklopēdija par latvieša dzīvi savā sētā. – Rīga: Zvaigzne ABC, [2004].
- Lamberga, D. *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā*. – Rīga: Neputns, 2004.
- Latvijas glezniecība: Pirmspadomju periods*. – Rīga: Liesma, 1980.
- Latvju raksti*. 1.–3. sēj. – Rīga: Valstspapīru spiestuve, 1924.–1931.
- Raša, S. *Mihails Eizenšteins: tēmas un simboli Rīgas jūgendstila arhitektūrā 1901.–1906.* – Rīga: Neputns, 2003.
- Vilhelms Purvītis*. – Rīga: Jumava, 2000.

3. Vēstījumi (14% no kopējā mācību stundu skaita)

3.1. Vizuāls vēstījums laikā

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Iepazīst cilni kā vēstījuma formu no aizvēstures līdz mūsdienām pasaules kultūras piemēros. Izprot mākslas darbu kā apzinātu vēstījumu sabiedrībai. <i>Gūst ierosmi meklēt vizuālu informāciju pilsētvidē.</i>	Raksturo tēlniecības veidus un tiem raksturīgās pazīmes. Skaidro cilnim raksturīgus izteiksmes līdzekļus.	Izveido kolekciju vai prezentāciju par vēstījumiem ēku rotājumos. Pamato attēlu izvēli.
Iepazīst informācijas tehnoloģiju ietekmi uz vizuālās mākslas procesiem. Raksturo vizuālās mākslas un tehnoloģiju mijiedarbību, apskatot konkrētus mākslas piemērus.	Iepazīst vēstījuma veidus telpā un laikā, apskatot datormākslas, videomākslas un performances piemērus.	Izvēlas ideju/tēmu, kas interpretē laiku/telpu. Izvēlas veidu, kā īstenot to. Prezentē savu darbu.

Ieteicamie mākslas piemēri

Cilnis Ēģiptes mākslā, antīkajā mākslā, Amerikas indiāņu kultūrā, viduslaikos (romānikas, gotikas cilnis), renesansē (O. Rodēns), barokā (Dž. L. Bernīni) un Rīgas arhitektūrā.

Ieteicamie literatūras avoti

Acteki: enciklopēdija. / Teksta autore E. Bakedano. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.

Akustiskā telpa: Mediju arhitektūra. – Rīga: RIXC, 2003.

Āfrika: enciklopēdija. / Teksta autore I. Aijo. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.

Cerams, K. V. *Dievi, kapenes un zinātnieki*: romāns par arheoloģiju. – Rīga: Zinātne, 1982.

Cielava, S. *Cilnis Vecrīgas laicīgajā arhitektūrā (16. gadsimts un 17. gadsimta pirmā puse)*. – Rīga: Zinātne, 1985.

Demakova, H. *Citas sarunas: Raksti par mākslu un kultūru*. – Rīga: Vizuālās komunikācijas nodaļa, 2002.

Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.

Krastiņš, J. *Rīgas jūgendstila ēkas*. – Rīga: ADD Projekts, 2007.
Manovičs, Ļ. *Jauno mediju valoda*. – Rīga: RIXC, 2006.
Veiss, D. *Rodēns*. – Rīga: Liesma, 1972.
Vipers, B. *Mākslas likteņi un vērtības*. – Rīga: Multineo, 2005.

3.2. Miniatūrgrafika – pastkartes, grāmatu ilustrācijas, fotogrāfija

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Iepazīst iespiedgrafikas rašanās nosacījumus.</p> <p>Iepazīstas ar grāmatu grafikas vēsturiskiem piemēriem.</p> <p>Iepazīst fotogrāfijas un mākslas fotogrāfijas rašanās nosacījumus.</p>	<p>Apspiež vizuālās informācijas un teksta attiecības lietīšajā grafikā.</p> <p>Pēta fotogrāfijas, teksta un zīmējuma apvienojumu mākslas darbā jauktā tehnikā.</p> <p>Iepazīstas ar autortehnikām, apskatot grafikas un fotomākslas piemērus.</p>	<p>Zīmē grāmatu grafikas elementus, izmantojot noteiktam laikam/stilam raksturīgus izteiksmes līdzekļus grāmatu grafikā.</p> <p>Izvēlas tēmu, atlasot tekstus un vizuālus materiālus.</p> <p>Veido maketu, iekļaujot izvēlētos materiālus. Atspoguļo tēmu jauktā tehnikā vai autortehnikā, izmantojot tekstus, zīmējumus un fotogrāfijas.</p>
<p>Pēta pastkartes attīstību, apskatot konkrētus piemērus.</p> <p><i>Gūst ierosmi izzināt sena sazināšanās veida – pastkartes – piemērus.</i></p>	<p>Raksturo izteiksmes līdzekļus, vizuālo formu un saturu vēstulēs un pastkartēs dažādos laikos.</p>	<p>Pēta grafisko informāciju un stilistisko saderību materiālos – senās pastkartes, rokrakstus, zīmogus, izstāžu katalogus, prospektus u. c. Vizualizē ideju, izgatavojot pastkarti, zīmogu, pastmarku vai aploksni.</p> <p><i>Ir ieinteresēts komunicēt, izmantojot vizuālus izteiksmes līdzekļus.</i></p>

Ieteicamie mākslas piemēri

Grafika un miniatūrgrafika bizantijā, romānikā, gotikā, jūgendstilā (O. Bīrdslijs, A. Muha, M. Buclers, J. Rozentāls), Latvijā 20. gadsimtā (G. Klucis, Ā. Zārdiņš, K. Fridrihsons, L. Dinere, J. Petraškevičs, I. Blumbergs, G. Binde, V. Mihailovskis, I. Ruka); 21. gadsimta datorgrafika.

Ieteicamie literatūras avoti

Demakova, H., Blumbergs, I. *Logi*. – Rīga: Latvijas Laikmeitīgās mākslas centrs, 2000.

Haginss, B., Proberts, J. *Digitālā fotogrāfija. Tehnikas un iespējas*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.

Hedžko, R. *Fotografēšana*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.

- Grafika.* / Sast. J. Petraškevičs. – Rīga: Liesma, 1989.
- Grosmane, E. *Gotika.* – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1995.
- Inta Ruka. Egons Spuris. Fotogrāfijas.* – Rīga: Neputns, 2003.
- Jūgendstils: laiks un telpa: Baltijas jūras valstis 19.–20. gadsimta mijā.* / Sast. S. Grosa. – Rīga: Jumava, 1999.
- Karulis, K. *Senie un mūsdienu raksti: Kā pasaules tautas rakstīja senatnē un kā raksta tagad.* – Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1956.
- Kas ir svarīgi: Latvijas mākslinieku fotoizstāde Rīgā:* katalogs. / Sast. S. Krese, A. Tīfentāle. – Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2004.
- Kļaviņš, E. *Džo: Jāzeps Grosvalda dzīve un māksla.* – Rīga: Neputns, 2006.
- Kļaviņš, E. *Symbolisms.* – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Latvijas fotomāksla: vēsture un mūsdienas.* – Rīga: Liesma, 1985.
- Latvijas grafika: 100 autori, attēli, gadi.* / Sast. A. Vanaga. – Rīga: Nacionālais apg., 2003.
- Pestova, L. *Ādolfs Zārdiņš.* – Rīga: Neputns, 2004.
- Private:* Latvijas mūsdienu fotogrāfijas izstāde. / Sast. A. Tīfentāle. – Rīga: Aģentūra UKSUS, 2008.

4. Cilvēks un laiks (20% no kopējā mācību stundu skaita)

4.1. Mākslinieks un modelis

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Iepazīst portreta žanru, apskatot portreta attēlojumu dažādu laiku konkrētos mākslas piemēros.	Pēta dažādus izteiksmes līdzekļus, attēlošanas iemeslus/kanonus konkrētu autoru darbos.	Pēta un sakārto konkrētus glezniecības, tēlniecības un fotomākslas piemērus atbilstoši nosacījumiem. Interpretē konkrētu portretu, mainot vides nosacījumus.
Iepazīst izcilus portreta žanra piemērus Latvijas profesionālajā mākslā.	Raksturo atšķirīgus veidus/paņēmienu portreta attēlojumā, analizējot konkrētus psiholoģiskā portreta, reālistiskā portreta, parādes portreta un grupas portreta piemērus glezniecībā. Iepazīst fotogrāfijas veidus – mākslas un dokumentējošo.	Vizuāli attēlo grupas portretu, izmantojot vienu no izteiksmes līdzekļiem kā dominanti. Salīdzina divu vai vairāku autoru darbus. Veido radošu darbu, izmantojot fotogrāfijas. Izvērtē savu radošo darbu pēc noteiktiem kritērijiem.
Iepazīst ievērojamākos mākslinieka un modeļa attiecību piemērus Latvijas un Eiropas mākslas vēsturē. Iepazīst izcilus mākslas piemērus un kolekcijas.	Pēta izteiksmes līdzekļus, kuri atspoguļo mākslinieka un modeļa attiecības.	Vizuāli interpretē cilvēku attiecības. <i>Gūst ierosmi apmeklēt mākslas muzejus, lai apskatītu mācību stundā pētīto mākslas darbu oriģinālus.</i>
Iepazīst dažādu laiku mākslinieku pašportretus. Iepazīst izcilus mākslas piemērus un muzejus.	Pēta mākslinieku pašportretus. Salīdzina izteiksmes līdzekļus konkrētos piemēros.	Pēta konkrēta mākslinieka daiļradi un pašportretus. Veido radošu darbu, interpretējot pētīto mākslinieku un viņa daiļradi.

Ieteicamie mākslas piemēri

Portreta māksla Senajā Ēģiptē, antīkajā mākslā, renesansē (Mikelandželo, Leonardo da Vinči, Rafaēls), barokā (P. P. Rubenss, Goija), impresionismā (E. Manē, O. Renuārs, E. Degā, O. Rodēns), postimpresionismā (V. van Gogs, P. Gogēns), fovismā (A. Matiss), kubismā (P. Pikaso, A. Beļcova), ekspresionismā (J. Valters, K. Kolvica).
Psiholoģiskais portrets Holandē 17. gadsimtā (Rembrants, F. Halss, J. Vermērs), Francijā (A. Modiljani), Krievijā (P. Fedotovs, V. Perovs, I. Repins) un Latvijā (J. Valters, V. Tone); reālistiskais portrets (K. Hūns, J. Rozentāls), parādes portrets (T. Geinsboro, M. Polis, M. Tabaka), grupas portrets (Rembrants, F. Goija, B. Baumane, F. Pauļuka, I. Lancmanis).
Mākslinieks un modelis: J. Pauļuks un F. Pauļuka, K. Padegs un Margarita, J. Rozentāls un Ellija, J. Tīdemanis un Hannele, P. Pikaso un Dora Mare, A. Modiljani un Žanna.

Ieteicamie literatūras avoti

Brašmane, M. *Manas jaunības pilsēta*. – Rīga: Neputns, 2005.
Bremša, L., Brasliņa, A., Bruģis, D., Pelše, S., Pujāte, I. *Latvijas mākslas vēsture*. – Rīga: Pētergailis, 2003.
Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
Janis Rozentāls: reprodukciju albums. / Sast. un teksta autore I. Pujāte. – Rīga: Liesma, 1990.
Jānis Valters: reprodukciju albums. – Rīga: Liesma, 1978.
Jurjāne, A. *Gleznošana*. – Rīga: Neputns, 2002.
Jurjāne, A. *Kompozīcija*. – Rīga: Neputns, 2005.
Kļaviņš, E. *Impresionisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kalnačs, J. *...arī sapņu zīmētājs: Kārlis Padegs*. – Rīga: Liesma, 1993.
Kļaviņš, E. *Postimpresionisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kļaviņš, E. *Fovisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kļaviņš, E. *Kubisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
Kļaviņš, E. *Latviešu portreta glezniecība: 1860.–1916*. – Rīga: Zinātne, 1996.
Konstants, Z. *Jānis Pauļuks*: monogrāfija. – Rīga: autorizdevums, 2006.
Lamberga, D. *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā*. – Rīga: Neputns, 2004.
Laneri-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
Laneri-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija: Darbniecu noslēpumi*. – Rīga: Jumava, 2005.
Linda, B. E., Cimmermane, B. *Mākslinieki tuvplānā: Pablo Pikaso. Dzīve un darbi*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006.
Maija Tabaka: katalogs. – Rīga: Rīgas galerija, 2004.
Māksla un arhitektūra biogrāfijās. 1.–4. sēj. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1995.–2003.
Nefedova, I. *Kārlis Sūniņš: ainavas, ziedi, grāmatu ilustrācijas*. – Rīga: Liesma, 1986.

Perišo, A. *Van Goga dzīve*. – Rīga: Liesma, 1979.
Renuārs, Ž. *Renuārs*. – Rīga: Liesma, 1973.
Šera, N. *Stāsti par krievu māksliniekiem*. – Rīga: Zvaigzne, 1985.
Veiss, D. *Rodēns*. – Rīga: Liesma, 1972.
Žilo, F., Leiks, K. *Kopā ar Pikaso*. – Rīga: Sprīdītis, 1991.

4.2. Notikums

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Apskata figurālās glezniecības piemērus dažādos laikmetos Eiropas un Latvijas mākslā.	Pēta mitoloģisko, sakrālo, vēsturisko glezniecību, izvērtējot figurālās kompozīcijas raksturīgākos paraugus. Iepazīst glezniecības žanru nosacītību mūsdienās.	Sakārto konkrētus glezniecības un fotomākslas piemērus atbilstoši figurālajai kompozīcijai un laika hronoloģijai. Izvēlas tēmu, meklējot sižetu apkārtējā vidē. Veido sižetisku kompozīciju izvēlētajā tehnikā. Izstāda savu darbu.
Iepazīst vācu ekspresionisma attīstību 20. gadsimtā.	Pēta izteiksmes līdzekļu lietojumu, attēlojot mākslas tēlu ekspresionisma glezniecībā. Apspiež emociju nozīmi kā impulsu/virzītāju/faktoru mākslas darba tapšanas procesā.	Izvēlas mākslas piemēru pēc noteiktiem kritērijiem. Veido savu radošo darbu, izmantojot ekspresionisma glezniecības principus. Prezentē savu darbu.

Ieteicamie mākslas piemēri

Figurālā kompozīcija latviešu tēlotājmākslā (J. Rozentāls, M. Tabaka, Dž. Skulme, B. Baumanē, M. Polis, I. Lancmanis, M. Brašmane, A. Grants, A. Balčus, L. Laurenoviča); profesionālfotogrāfu apvienība “Magnum” (A. Kartjē-Bresons, R. Kapa, Dž. Rodžers, D. Seimors).

Figurālā kompozīcija barokā (P. P. Rubenss), 17. gadsimta Holandes reālismā (Rembrants), klasicismā (Engrs, Ž. L. Davids), romantismā (E. Delakruā, T. Žeriko), 19. gadsimta reālismā (Ž. F. Milē, O. Domjē, G. Kurbē, V. Surikovs) un impresionismā (E. Manē, E. Degā, O. Renuārs).

Ekspresionisma glezniecības apvienība “Zilais jātnieks” (V. Kandinskis, F. Marks, A. Make) un “Tilts” (E. L. Kirhners, O. Millers, E. Nolde).

Ieteicamie literatūras avoti

- Brašmane, M. *Manas jaunības pilsēta*. – Rīga: Neputns, 2005.
- Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
- Grants, A. *Fotogrāfijas*. – Rīga: Neputns, 2002.
- Jānis Valters*: reprodukciju albums. / Sast. K. Sūniņš. – Rīga: Liesma, 1978.
- Jurjāne, A. *Kompozīcija*. – Rīga: Neputns, 2005.
- Kas ir svarīgi: Latvijas mākslinieku fotoizstāde Rīgā*: katalogs. / Sast. S. Krese, A. Tifentāle. – Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
- Latvijas fotomāksla: Vēsture un mūsdienas*. – Rīga: Liesma, 1985.
- Maija Tabaka*: katalogs. – Rīga: Rīgas galerija, 2004.
- Ruka, I., Spuris, E. *Fotogrāfijas*. – Rīga: Neputns, 2003.
- Šera, N. *Stāsti par krievu māksliniekiem*. – Rīga: Zvaigzne, 1985.

5. Vide un cilvēks (22% no kopējā mācību stundu skaita)

5.1. Lietu pasaule un sarunas ar lietām

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Iepazīst kluso dabu kā laika, cilvēka un vietas raksturotāju, apskatot konkrētus Latvijas un Eiropas grafikas un glezniecības piemērus. Iepazīst lietu nozīmi atšķirīgos laikos un vietās.	Analizē priekšmetu kompozicionālo izvietojumu telpā. Izvērtē apjoma, tonalitātes un krāsas vizualizēšanas paņēmienus.	Pārrunā, kādus kluso dabu sižetus var ieraudzīt sev apkārtējā vidē. Izvēlas priekšmetus, kas raksturo konkrētu cilvēku. Pēta mākslas piemērus, lai izprastu laiku, vidi un cilvēku attieksmi pret lietām sev apkārt. Uzstāda izvērstu kluso dabu, izmantojot mākslinieka izmantotos paņēmienus, raksturīgu pieeju. Glezno savu radošo darbu, izstāda to.
Apspriež reklāmas rašanās nosacījumus, apskatot konkrētus piemērus.	Pēta konkrētas mērķauditorijas un izteiksmes līdzekļu saistību reklāmās. Raksturo reklāmas nosacījumus – idejas, mērķa, tēla, teksta nozīmi – un likumsakarības konkrētos piemēros. Iepazīst un vērtē mākslas darba izmantošanas piemērus reklāmā un produktos. Analizē kultūrvēsturiskos izteiksmes līdzekļus un vizuālo tēlu reklāmā un sadzīves priekšmetos, kuros izmantots mākslas darbs.	Pēta un salīdzina viena produkta atšķirīgu vizuālo noformējumu, izdara secinājumus. Kritiski izvērtē lietas un reklāmas atbilstību tās kvalitātei. Veido vizuālo/audiovizuālo reklāmu – plakātu, datorgrafiku vai video īsfilmu. <i>Pauž savu viedokli par aktuālu reklāmas tēmu.</i>

Ieteicamie mākslas piemēri

Klusā daba glezniecībā (Ž. Šardēns, R. Raušenbergs, B. Vasiļevskis, B. Bērziņš, L. Endzelīna, I. Vecozols); 20.–21. gadsimta reklāma un plakāts (T. Lotreks, E. Vorhols, R. Magrits, J. Dimiters, L. Šenbergs, G. Kirke, Ē. Stendzenieks).

Ieteicamie literatūras avoti

- Aleksandra Beļcova. 1892–1981: izstādes katalogs.* – Rīga: Rīgas galerija, 2002.
- Boriss Bērziņš: Albums.* / Sast. L. Slava. – Rīga: Neputns, 2003.
- Brencēns, K. *Kā vecie lielmeistari darināja savas gleznas.* – Rīga: [b. i.], 1938.
- Eliass, K. *Holandiešu vecmeistari: apcerējumi par Holandes glezniecību tās ziedu laikā.* – Rīga: LVI, 1957.
- Helēna Heinrihsone: izstādes katalogs.* – Rīga: Rīgas galerija, 2002.
- Imants Vecozols: glezniecība.* / Sast. I. Konstante. – Rīga: Liesma, 1987.
- Jurjāne, A. *Gleznošana.* – Rīga: Neputns, 2002.
- Jurjāne, A. *Kompozīcija.* – Rīga: Neputns, 2005.
- Kalnačs, J. *...arī sapņu zīmētājs: Kārlis Padegs.* – Rīga: Liesma, 1993.
- Kipliks, D. *Gleznošanas tehnika.* – Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1951.
- Klusā daba: reprodukciju albums.* / Sast. un teksta autore D. Lamberga. – Rīga: Liesma, 1986.
- Klusā daba. 20.–21. gadsimts: izstādes katalogs.* / Sast. D. Lamberga. – Rīga: Neputns, 2004.
- Kubisms Latvijas mākslā: katalogs.* / Sast. D. Lamberga. – Rīga: Neputns, 2002.
- Lamberga, D. *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā.* – Rīga: Neputns, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili.* – Rīga: Jumava, 2004.
- Millere, Dž. *Antīkās lietas: rokasgrāmata.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2001.
- Okonovs, O. *3 x īsi par māksliniekiem.* [DVD] – Rīga: Neputns, 2007.
- Suta, T. *Romans Suta.* – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1996.
- Variācijas par Kārļa Padega tēmu.* / Sast. J. Kalnačs. – Rīga: Jāņa sēta, 1996.

5.2. Dizains

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Iepazīst funkcionālu lietu un priekšmetu dizaina attīstību, apskatot konkrētus dekoratīvās un lietišķās mākslas piemērus dažādu tautu kultūrās.	Pēta funkcionālu lietu un priekšmetu formu un funkciju.	Pēta viena vai vairāku priekšmetu izmaiņas noteiktā laika posmā. Izstrādā savu dizainu pētītajam priekšmetam un izgatavo to.
Iepazīst dizaina skolas Eiropā un pasaulē. Raksturo mākslas un amatniecības saistību.	Iepazīst dizaina funkcijas – praktisko, dekoratīvo, informējošo. Raksturo lietišķās mākslas veidus, materiālus, materiālu sintēzi, analizējot un salīdzinot konkrētus lietišķās mākslas piemērus.	Salīdzina divu atšķirīgu priekšmetu pozitīvās un negatīvās izmaiņas. Prezentē savu pētījumu, <i>pauž savu viedokli</i> .

Ieteicamie mākslas piemēri

Dizaina mākslas attīstības paraugi Latvijā un pasaulē (“Baltars”, N. Kuzņecova porcelāna fabrika, Sevras porcelāns; H. van de Velde, A. Rodčenko, F. Starks, J. Dranda, A. Čirulis, J. Madernieks, P. Martinsons, R. Čirulis, D. Pundurs).

Arhitektūras un projektēšanas skola “Bauhaus”, Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola, Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola.

Ieteicamie literatūras avoti

Astahovska, I. *Skola*. – Rīga: Neputns, 2006.

Brašmane, M. *Manas jaunības pilsēta*. – Rīga: Neputns, 2005.

Ceļojums vēsturē: komiksi. / Teksta autori G. Vīndedzis, V. Purēns, A. Jansons. – Rīga: Liesma, 1986.

Cilvēks pilsētā. Valmieras fotoplenērs 2003.–2004. – Valmiera: Galerija Laipa, 2005.

Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.

Grants, A. *Fotogrāfijas*. – Rīga: Neputns, 2002.

Jurjāne, A. *Kompozīcija*. – Rīga: Neputns, 2005.

Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.

Latviešu mūsdienu lietišķā māksla: reprodukciju albums. / Sast. G. Ivanova. – Rīga: Liesma, 1980.

Radiņš, A. *Ceļvedis Latvijas senvēsturē*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1996.

Ruka, I., Spuris, E. *Fotogrāfijas*. – Rīga: Neputns, 2003.

5.3. Harmonijas meklējumi un ainava

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Iepazīst pilsētībūvniecības tendences agrāk un šodien.	Raksturo izteiksmes līdzekļus un materiālus arhitektūrā. Pēta dažādu stilu arhitektūras piemērus saistībā ar ēku funkciju, plānojumu, siluetu, arhitekta skolu. Iepazīst interjera plānojumu un elementus atšķirīgos piemēros. Raksturo eklektikas pazīmes arhitektūrā.	<i>Pauž savu viedokli par aktuālu tēmu arhitektūras attīstībā vai atsevišķiem arhitektūras piemēriem kultūrvidē.</i> Zīmē ēkas interjeru/eksterjeru akadēmiskā zīmējuma tradīcijās.
Iepazīst dabas, ainavas un vides saistību ar kultūru un sabiedrību no mākslas pirmssākumiem līdz mūsdienām.	Iepazīst ainavas žanra iedalījumu glezniecībā pēc attēlojamā objekta (lauku, pilsētas, industriālā, urbānā, jūras, parku un dārzu, arhitektūras ainava) un pēc dabas tēla emocionālā satura (liriskā, idilliskā, heroiskā un episkā), apskatot grafikas un fotogrāfijas. Iepazīst dabas vērojumu kā pamatu kompozīcijas atklāšanai/izpratnei mākslas darbā.	Glezno ainavu plenērā, izmantojot plenēra gleznošanas tehnisko paņēmieni specifiku. Pēta mākslas stilu vai virzienu, veido brīvo kopiju.
Iepazīst ainavu arhitektūras, vides mākslas un zemes mākslas (<i>land art</i>) piemērus.	Iepazīst izteiksmes līdzekļus vides mākslas darbos. Apskata ielu mākslas attīstības tendences, autsaiderismu mākslā un jaunus mākslas izteiksmes līdzekļu meklējumus.	Izvēlas interesantu vietu kultūrvidē pēc noteiktiem kritērijiem. Analizē un plāno, ko gribētu mainīt un pārveidot tajā. Īsteno/vizualizē ideju un prezentē to. <i>Gūst ierosmi kritiski izvērtēt apkārtējo vidi.</i>

Ieteicamie mākslas piemēri

Vides māksla: Japāņu dārzi, ievērojamākie Eiropas dārzi un parki (Versaļa, Kaukenhopa), Latvijas ievērojamākie dārzi un parki (Rundāles pils dārzs, Pedvāles brīvdabas muzejs), Rīgas plāni un kartes dažādos laikos (J. K. Broce); zemes māksla (R. Smitsons).
Ainavu glezniecība renesansē (Džordžone), reālismā (17. gadsimta Holandē), romantismā (V. Tērnērs, Barbizonas skola), impresionismā (K. Monē, E. Manē, A. Sislejs, K. Pisaro), postimpresionismā (P. Gogēns, V. van Gogs, P. Sezans), Krievu glezniecībā (I. Šiškins, A. Aivazovskis) un Latviešu glezniecībā (J. Feders, V. Purvītis, J. Valters, K. Ubāns, E. Kalniņš, H. Siliņš, V. Bušs) un fotomākslā (E. Spuris, M. Kundziņš).

Ieteicamie literatūras avoti

- Božans, D. *Vinsents van Gogs: dzīve un darbi*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006.
- Broce, J. K. *Zīmējumi un apraksti*. 1.–5. sēj. – Rīga: Zinātne, 1992.–2007.
- Dāvidsone, I. *Rīgas dārzi un parki*. – Rīga: Liesma, 1988.
- Eduards Kalniņš: katalogs*. / Sast. un teksta autore A. Brasliņa. – Rīga: Neputns, 2004.
- Kačalova, T. *Latviešu ainavu glezniecība gadsimtu mijā (1890–1915)*. – Rīga: Zinātne, 2004.
- Kataneo, M., Trifoni, J. *Mākslas dārgumi: UNESCO pasaules mantojums*. – Rīga: Zvaigzne ABC, [2005].
- Kļaviņš, E. *Impresionisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Kļaviņš, E. *Postimpresionisms*. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994.
- Koka Rīga*. – Rīga: Neputns, 2001.
- Krastiņš, J. *Rīgas arhitektūras stili*. – Rīga: Jumava, 2005.
- Krastiņš, J. *Eklektisms Rīgas arhitektūrā*. – Rīga: Zinātne, 1988.
- Krastiņš, J. *Jūgendstils Rīgas arhitektūrā*. – Rīga: Zinātne, 1980.
- Kundziņš, M. *Dabas formu estētika: Bionika un māksla*. – Rīga: Madris, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
- Latvijas māksla starptautisko sakaru kontekstā*. / Sast. S. Grosa. – Rīga: Neputns, 2000.
- Latvijas mākslas un mākslas vēstures likteņgaitas*. / Sast. R. Kaminska. – Rīga: Neputns, 2001.
- Latvijas māksla tuvplānos*. / Sast. K. Ābele. – Rīga: Neputns, 2003.
- Māksla un arhitektūra biogrāfijās*. 1.–4. sēj. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1995.–2003.
- Nonhofa, N. *Pols Sezans: dzīve un darbs*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006.
- Spārītis, O. *Rīgas pieminekļi un dekoratīvā tēlniecība*. – Rīga: Nacionālais apgāds, 2001.
- Stīvensons, N. *Arhitektūra: Pasaules izcilākie pieminekļi tuvplānā*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Šusts, V. *Telpas uztvere un kompozīcija*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

6. Vizuāla interpretācija (8% no kopējā mācību stundu skaita)

6.1. Konceptija un iecere

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Izmanto iepriekš gūtās zināšanas par mākslas attīstību.</p> <p>Zina māksliniekus un viņu ievērojamākos darbus, prot izvēlēties paraugu savam radošam darbam.</p> <p><i>Pilnveido savas zināšanas par mākslu.</i></p>	<p>Izvēlas mākslas nozari, veidu, tehniku, formu, kurā vēlētos izstrādāt ilgtermiņa radošo darbu.</p>	<p>Izvēlas uzdevuma veidu: kolektīvs komplicēts darbs vai individuāls komplicēts darbs.</p> <p>Apspiež darba ideju. Izklāsta idejas pieteikumu, tās aktualitāti un plānoto rezultātu skīču, aprakstu un izklāstu veidā.</p> <p><i>Apzinās savas intereses mākslā.</i></p>

6.2. Process

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
<p>Pēta informāciju par plānotā ilgtermiņa radošā darba līdzīgiem piemēriem mākslas vēsturē/laikmetīgajā mākslā.</p> <p><i>Ir ieinteresēts radošā darba saturs izzināšanā.</i></p>	<p>Izprot sava darba idejas un izmantoto vizuālās mākslas līdzekļu atbilstību un saistību.</p> <p>Izprot sava radošā darba mākslas veidu, žanru un izpildījuma tehniku.</p>	<p>Plāno paredzētā darba resursus.</p> <p>Kolektīvi apspriež darba ideju, veicamā darba secību, izpildes laiku un darba grupas sastāvu.</p> <p>Eksperimentē ar materiāliem un izteiksmes līdzekļiem. Izstrādā plānotā darba skices, studijas.</p> <p>Prot patstāvīgi īstenot savu ideju.</p>

6.3. Rezultāts un prezentācija

Sasniedzamais rezultāts

Māksla – kultūras sastāvdaļa	Mākslas valoda	Radošā darbība
Prot analizēt savu radošo darbu, salīdzinot ar ievērojamiem mākslas paraugiem.	Raksturo mākslas tēlu. Stāsta par izteiksmes līdzekļiem un radošajā darbā izmantotajām tehnikām.	Vērtē sava radošā darba nozīmi dažādos aspektos. Prot prezentēt savu izstrādāto darbu, tā izpildi, <i>argumentē savu viedokli</i> . Prot pamatot sev nozīmīgas vērtības mākslā. <i>Toleranti izturas pret klasesbiedru prezentācijām.</i>

Ieteicamie literatūras avoti

- Bremša, L., Brasliņa, A., Bruģis, D., Pelše, S., Pujāte, I. *Latvijas mākslas vēsture*. – Rīga: Pētergailis, 2003.
- Frida, R., Karasā, P., Markadē, I. *Mākslas enciklopēdija. Glezniecības virzieni*. – Rīga: Jumava, 2002.
- Gombrihs, E. H. *Mākslas vēsture*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
- Jurjāne, A. *Gleznošana*. – Rīga: Neputns, 2002.
- Jurjāne, A. *Kompozīcija*. – Rīga: Neputns, 2005.
- Kundziņš, M. *Dabas formu estētika: Bionika un māksla*. – Rīga: Madris, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija. Žanri, kompozīcija, zīmējums un krāsa, stili*. – Rīga: Jumava, 2004.
- Lanerī-Dažāna, N. *Glezniecības enciklopēdija: Darbnīcu noslēpumi*. – Rīga: Jumava, 2005.
- Māksla un arhitektūra biogrāfijās*. 1.–4. sēj. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1995.–2003.
- Pelše, S. *Latvijas mākslas teorija*. – Rīga: LMA Mākslas vēstures institūts, 2007.
- Robežu pārkāpšana. Mākslu sintēze un paralēles. 80. gadi*: konferences rakstu krājums. – Rīga: Laikmetīgās Mākslas centrs, 2006.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Īstenojot programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ievadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Novērošana, saruna, aptauja, praktiskais darbs, tests u. tml.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, praktiskais darbs, darbs ar tekstu, eksperiments, demonstrējums, vizualizēšana, eseja, referāts, diskusija, mājas darbs u. tml.	Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, praktiskais darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.
Vērtētājs	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums aprakstošs.	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagogs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

- 1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Vizuālā māksla” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);
- 1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: uzdevumu, vingrinājumu, izdales materiāli;
- 1.3. uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas, monogrāfijas;
- 1.4. periodiskie izdevumi;
- 1.5. interneta resursi

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

- 2.1. uzskates līdzekļi: mākslas darbu reprodukcijas, plakāti, mūzikas ieraksti, audiovizuālie mācību līdzekļi un citi avoti, kuros ietverta vizuālās mākslas mācībām noderīga informācija;
- 2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: balta magnētiskā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektors, magnetafons, televizors, digitālais fotoaparāts, prožektors.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķis un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Darbs ar tekstu/ vizuālu/audiālu informāciju	Pedagogs piedāvā tekstus, vizuālu vai audiālu informāciju mācību uzdevumu veikšanai mācību stundā/mājās vai pašizglītībai. Izglītojamais iepazīstas ar tekstu/vizuālu/audiālu informāciju. Veido jautājumus vai analizē, atbild uz jautājumiem atbilstoši mācību uzdevumam.	Tēma: “Vide.” Harmonijas meklējumi. Ainava. Lai analizētu apkārtējo vidi, izglītojamie atlasa tekstuālu un vizuālu informāciju par negācijām apkārtējā ainavā un pilsētvidē. Noskaidro cēloņus, kas ietekmē vidi. Izstrādā idejas vizuālam darbam, kura mērķis ir pievērst sabiedrības uzmanību, akcentējot negāciju un vizuāli interpretējot to – veido plakātu, reklāmu, šaržu vai akciju.
Diskusija	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu tematu. Izglītojamie (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvot savu viedokli.	Tēma: “Kas ir māksla”. Mākslas darbs un autors. Lai noskaidrotu attieksmi pret aktuālu mākslas (vai par mākslu) problēmu, piemēram, “Kas ir māksla?”, “Kur sākas un beidzas tās robežas?”, diskusijas vadītājs aicina diskusijas dalībniekus izteikt savu viedokli par tēmu, aicinot ievērot toleranci. Diskusijas dalībnieki izsaka savu viedokli par tēmu. Diskusijas vadītājs vada diskusiju, noslēdz to un izdara secinājumus.
Eseja	Pedagogs aicina izglītojamos pēc noteiktas struktūras veidot rakstu darbu (pārspriedumu, apceri u. c.) par konkrētu tematu. Izglītojamie individuāli raksta, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, argumentēti izsakot savas domas un attieksmi.	Tēma: “Vide”. Lietu pasaule un sarunas ar lietām. Lai iepazītu klusās dabas žanra daudzveidīgos piemērus, izglītojamie pēta atšķirīgu autoru gleznotās klusās dabas izstādē, muzejā vai reprodukcijās – analizē noskaņu, priekšmetu izvēli, laiku u. c. aspektus. Izglītojamie raksta eseju, iztēlojoties cilvēku, kuram šīs lietas pieder, laiku un vietu, kur viņš (-ņa) dzīvo.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Intervija	Pedagogs uzdod izglītojamajiem iztaujāt par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus. Izglītojamie pēc sarunas apkopo rezultātus un veido secinājumus.	Tēma: “Simboli”. Kultūras zīmes un vērtības. Lai noskaidrotu ar ko cilvēkiem asociējas Latvijas vārds, izglītojamie intervē klasesbiedrus, pedagogus un garāmgājējus. Apkopo materiālus un izdara secinājumus. Izstrādā skici radošam darbam “Es stāstu par Latviju”.
Izpēte	Pedagogs uzdod izpētīt kādu jautājumu vai problēmu. Izglītojamie izdomā jautājumus, uz kuriem jāmeklē atbildes, vāc informāciju, izvirza pieņēmumus, pārbauda tos, nosaka iespējamus risinājumus.	Tēma: “Simboli”. Krāsa, skaņa, kustība kā simbols. Lai izpētītu krāsas simbolisko nozīmi, izglītojamais izvēlas vienu krāsu. Izglītojamais pēta šīs krāsas simbolisko nozīmi krāsu psiholoģijā, glezniecībā, vēsturiskajos literatūras avotos, piemēram, zilās krāsas simboliku viduslaiku glezniecībā no viduslaikiem līdz mūsdienām.
Lomu spēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem mācību situācijas aprakstu (to iespējams atveidot lomās). Izglītojamie iejūtas atveidojamajās lomās atbilstoši uzdevumam. Pārējie izglītojamie var vērot, pierakstīt un vērtēt, lai pēc situācijas izspēlēšanas piedalītos diskusijā.	Tēma: “Cilvēks un laiks”. Mākslinieks un modelis. Lai izglītojamie tuvāk izpētītu kāda mākslinieka, piemēram, Kārļa Padega daiļradi, izglītojamie izvēlas konkrētus mākslinieka gleznotos portretus un inscenē/interpretē atbilstošus tēlus. Izglītojamie pēc iespējas precīzāk kārtu mākslas darbu – modeļa pozu, apģērbus –, ievērojot gleznas kompozīciju un izteiksmes līdzekļus. Fotografē gleznas inscenējumu.
Mācību eksperiments	Izglītojamie noskaidro atbildi uz jautājumu par kādu parādību praktiski pētnieciskā ceļā. Izglītojamie izvirza hipotēzi, izvēlas mainīgos faktorus un, vairākkārtīgi atkārtojot mēģinājumus, noskaidro atbildi. Rezultātus apkopo rakstiska pārskata veidā.	Tēma: “Vide”. Lietu pasaule un sarunas ar lietām. Lai pētītu priekšmetu un vides savstarpējo saistību, izvēlētajā sižetā, piemēram, “Brokastu klusā daba”, maina klusās dabas priekšmetus, fonu un citus nosacījumus. Izglītojamie pēta, kā mainās lietu un vides attiecības. Iegūto pieredzi izmanto, lai tālāk vizualizētu tēmu savā radošajā darbā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Praktiskais darbs	Izglītojamie atbilstoši mācību uzdevumam veic mācību darbu, lietojot apgūtās zināšanas, prasmes un īstenojot savas radošās ieceres, strādājot patstāvīgi vai grupā.	Tēma: “Vide”. Ainava un harmonijas meklējumi. Lai analizētu apkārtējo vidi, izglītojamie veic vides plānošanas uzdevumu – izvēlas vietu, lai mainītu un pārveidotu to. Fiksē (fotografē, skicē, zīmē studijas) esošos arhitektūras piemērus un ainavu. Izstrādā ideju skices, kā to pārveidot. Prezentē savu ideju.
Projektu metode	Pedagogs palīdz izglītojamajiem formulēt projekta mērķi, izveidot darba grupas, sniedz atbalstu projekta izveidē. Izglītojamie grupā formulē idejas un jautājumus, iegūst informāciju, pēta un risina problēmas, apkopo darba rezultātus un iepazīstina ar tiem pārējos izglītojamos.	Tēma: “Vēstījumi”. Miniaturgrafika – vēstules, pastkartes, grāmatas, ilustrācijas. Lai iegūtu pieredzi daudzpakāpju uzdevuma veikšanā, izglītojamie izvēlas projekta tēmu, piemēram, “Skolas vēsture”, un īsteno to. Noskaidro darba mērķi, uzdevumus. Sadala pienākumus. Vāc informāciju, foto materiālus, sastāda tekstu. Veido maketu ar piemērotu šrifta, teksta, fotomontāžas kompozīciju un materiāla (papīra) atbilstību. Prezentē projektu.
Saruna (mācību dialogs)	Pedagogs vai izglītojamais uzdod jautājumus un vada sarunu, ņemot vērā saņemtās atbildes. Pārējie izglītojamie iesaistās sarunā atbilstoši noteikumiem.	Tēma: “Vide”. Lietu pasaule un sarunas ar lietām. Lai rosinātu izglītojamos izprast lietu nozīmi cilvēka dzīvē, pedagogs aizsāk sarunu par cilvēkam piederošām lietām kā viņa raksturotājām dažādos laikos un vietās. Izglītojamie turpina uzsākt tēmu, stāstot par lietām, kas viņus raksturo.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Stāstījums (izklāsts, lekcija)	Pedagogs vai izglītojamais izklāsta kāda temata saturu, tas var būt kādu ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Izglītojamie klausās, veido pierakstus atbilstoši uzdotajam uzdevumam, uzdod jautājumus.	Tēma: “Vēstījumi”. Miniatrūgrafika – vēstules, pastkartes, grāmatas, ilustrācijas. Lai izglītojamie iepazītu fotogrāfijas un mākslas fotogrāfijas rašanās nosacījumus, pedagogs (izglītojamais/lektors/muzeja darbinieks) stāsta par fotogrāfijas pirmsākumiem – attēlu projicēšanu ar fotokameras palīdzību, fotografēšanas tehnikas izgudrošanu, mākslas foto sākumu, ilustrējot stāstījumu ar piemēriem. Stāstījums ir ierosinājums sarunai/diskusijai par tēmu, kas saistīta ar fotomākslu.
Vizualizēšana	Pedagogs vai izglītojamie izmanto vai izveido patstāvīgi dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – domu kartes, shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u. c. (Simboliskie uzskates līdzekļi ir īstenības objektu attēli ar vārdu, simbolu un krāsu palīdzību.)	Tēma: “Kas ir māksla”. Mākslas darbs un autors. Lai orientētos laikā, izglītojamie vizualizē jauno informāciju – veido laika tabulu. Pedagogs un izglītojamie vienojas par tabulas vizuālo formu. Tabulā tiek sakārtota informācija par mākslas stiliem, virzieniem, autoriem, mākslas darbiem, veidiem un tehnikām, sākot no mākslas pirmsākumiem līdz laikmetīgajai mākslai.